

LA TIA MODESTA

Qualsevol dia de l'any 2002.

En un saló, que mai de la vida considerarà com el seu propi, i al rondineig infernal del tràfic, per a mantindre l'activitat intel·lectual, la *tia* Modesta, als vora noranta-tres anys, pren la llapis amb la seua treballada mà i mamprén a omplir una plana de sumes i restes, de la mítica marca Rubio, que un dels seus cinc nets li ha comprat, amb la intenció encomiable de què faça els deures que de xiqueta no pugué fer.

A més a més, la *tia* Modesta sap llegir i escriure, i firmar i tot. Mira la televisió quan la té a prop. Està sorda però no ho està tant com per a resultar impossible mantindre una conversació amb ella, siga del tema que siga, ja que té el cap prou despert i sap molt bé allò que diu..., a més a més de gaudir d'una excel·lent memòria.

Quan no fa números ni lletres, que no sempre troba ganes per a ficar-se a la labor, tot hi ha que dir-ho, ella, la *tia* Modesta, llig les revistes del cor. Encara que les que més li agraden son aquelles que li parlen del Papa i de Sa Altesa Reial, El Príncep d'Espanya.

Encara que no és cap catedràtica en literatura, ni ha llegit mai les obres de Julio Verne ni de Emilio Salgari, al llarg de molts anys, estigué sent sòcia d'una publicació mensual en la qual es destacava la vida i miracles del Pare Damià en terres exòtiques.

Com quasi totes les iaies de l'època, també la *tia* gaudí de fer, amb el punt de ganxo, autèntiques obres d'art per a revestir d'amor la roba del llit... I quant no

Modesta, ja en Alaquàs

feia ganxet, feia calça, i treia en un tres i no rés prendes de luxe, com podia ser jerseis de pura llana verge i rebeques, primer per als seus fills i després per als netéts.

Entre les típiques companyes de la tia Modesta, al punt de ganxo i a les agulles de fer calça, recorde ara una altra extraordinària dona, que també recordareu tots vosaltres: es tracta de la tia Mercedes, la de ca Gimeno..., i que també veia creuar la vida en un piset, al qual s'aplegava després d'escalar una filà d'esglaons de marbre al carrer dels Benlliure

A l'honor de la veritat, he de dir que la *tia* Mercedes, a més a més d'oferir unes inoblidables estones de xarreta i bona companya a la *tia* Modesta, també li estava tremendament agraïda per què ella, la *tia* Modesta, anys enrere, li havia salvat la vida a una de les seues filles..., i este gest de bondat insuperable i completament desinteressat, cap mare pot oblidar mai en la vida.

Però reviscolant el present, el mal de cap que té la *tia* Modesta, oblidant-se dels contes contats i de la pols que lleva un dia sí i un altre també, la seua principal obsessió consisteix a estar en la cuina.

Es tracte de la casa que es tracte i visca on visca, la *tia* Modesta té la divina e innecessària mania d'estar en la cuina, evocant santa Teresa de Jesús al escriure que entre perols i cassoles també podia trobar-se a Déu, i és en qualsevol cuina, a falta de la seua pròpia, que ja no està, on la *tia* Modesta es mostra més feliç que *el guerra*, entre perolades i goteig persistent d'aigua calenta, no hi ha cap rellotge digital que la detinga.

En un lloc de La Manxa.

No sempre, la *tia* Modesta ha tingut el cabell blanc i els vestits d'atzabeja. No sempre ha dut ulleres..., és a dir, *lentes*, com diu ella. No sempre, la *tia* Modesta ha sigut la vídua més jove i valenta d'Alaquàs, ni ha fer l'esforç voluntari de superar la cruel rehabilitació d'una fractura de cadera..., quan ja contava huitanta sis anys.

No sempre, la *tia* Modesta ha contat noranta anys. Ni huitanta. Ni setanta. Ni tan sols seixanta.

Recorde quan uns anys arrere, li preguntaven l'edat que tenia, i ella sempre deia:

-catorce y medio.

I acabava per concedir sempre que tenia un any menys dels quals en realitat tenia.

Al lletraferit li costà molts sacrificis desxifrar en quin any hi havia nascut la *tia* Modesta..., ja que ella, a força de no voler mai de la vida desvetllar el misteri, i, per raons farcides d'ignorància supina, el seu carnet d'identitat, escopinava una tercera data en discòrdia.

La qüestió és que Modesta Martínez Fonfría va nèixer el 15 de juny de 1909.

I va nèixer a Alustante, un quart de poblet de Guadalajara, en plena meseta castellana, i ben a prop del Madrid d'aquella època.

Filla segona d'una família per sempre nombrosa, la jove Modesta va compartir els seus pares, Maria i Juan, el pastor, amb el seus cinc germanets: Amàlia, la major. Ella, Modesta, la segona. Agustín, Francisco, que ben prompte s'acomiadà d'esta vida terrenal, Francisca, a la qual tots li deien Kika, i Juan, el que tocà l'orque en l'Església d'Alustante.

Els Martínez i els Fonfría eren més baixets que una altra cosa. Amples de cadera i tremendament familiars, al lletraferit li resulta ben fàcil imaginar-se-la de xiqueta i corrent entre les cabres i les ovelles de son pare.

Al voltant de les apotecariesses.

Corria l'any 1919 i Modesta també corria per les rodalies d'Alustante. L'aire pur i les bones herbes inundaven la seua quotidiana vida.

Contava ja deu anys d'època, i a Modesta li va caure, en la loto de la vida, una mirada de la qual ja no fugiria mai.

I no es tractava de cap nuvi... L'autèntic amor de sa vida, li arribaria uns anys després. A Alaquàs.

Però el lletraferit contava que la jove Modesta ja treballava de minyona per a diverses famílies.

Al poblet d'Alustante, tot el món es coneixia. I la família Úbeda, les apotecariesses, ja tenien la seua farmàcia al poble.

La qüestió fou que, encara que Alustante tenia farmàcia, el que no tenia era guarderia per als xiquets. I les apotecariesses, encapçalades per la seua matrona, donya Teodora, es posaren en contacte amb Maria, la dona de Juan, el pastor, per a enraonar i exposar-li la seua intenció d'incorporar a Modesta al seu servici.

Maria no posà cap obstacle..., ja que sabia massa bé que la seua filleta no passaria cap desgràcia mentre estiguera al voltant de la família Úbeda..., i tinguera cura graciosament de les seues menudes filles pegant-li de tant en tant la seua acaroadora miradeta.

Però el pas del temps és inexorable i les filles de l'Úbeda cresqueren i les apotecariesses es traslladaren d'Alustante cap a València i hi instal·laren la seua nova farmàcia, i encetaren els estudis farmacèutics..., i, com la jove i servicial Modesta també les va acompanyar, per ser un component més de la família, aprofitava les vesprades que tenia lliures per a anar a l'acadèmia de perruqueria..., i aprendre l'ofici gràcies al qual va conèixer l'home de la seua vida i pel qual també serà recordada en tota la Vila d'Alaquàs.

La perruquera d'Alaquàs.

Li deien Francisco Fort Usedo i era el barber del poble. Tenia la seua barberia al número 38 del carrer dels Benlliure, encara que vivia al carrer Major, on els seus pares, Pepe i Vicenteta, tenien el pis i la botiga d'ultramarins en la planta baixa.

El cognom i la família Fort provenia de Torrent, el poble veí d'Alaquàs.

Així doncs, Pepe Fort era torrentí i Vicenteta Martínez, a la qual tot el món li deia *la Fraresa*, era alaquasera de pura soca.

Amb paciència i dedicació, Vicenteta i Pepe formaren la seua nombrosa família..., en la qual va nàixer Paco, el barber, el 1906.

I com no hi ha cap déu que no busque l'amor, Paco Fort el trobà en la persona de la jove Modesta.

Indicava el calendari que al 1925, Modesta Martínez ja havia arribat a València i entrava en l'acadèmia de perruqueria i tot.

No era cap conte de fades, però la perruquera i el barber estaven destinats a compartir alguna cosa més que la butaca i les tisores de la barberia del carrer dels Benlliure.

Quan va aprendre l'ofici, Modesta es va independitzar de les apotecariesses i va encetar la seua llarga vida ací, a Alaquàs, on va muntar la primera perruqueria de dones.

La va posar a la casa que tenia Paco, el barber, als Benlliure, la numeració de la qual ja ballava entre el 38 i el 40 de tota la vida.

Eixa era una circumstància que no s'havia vista mai, ni en Alaquàs ni en cap altre lloc. No es tractava de la clàssica casa, amb dues portes, sinó de la moderna perruqueria mixta, per a homes i dones, a la que s'accedia, per dos llindars distints: un per a les dames, i l'altre, per als cavallers.

El *Sí, quiero...*, i el no vull cap més.

Ara, als noranta-tres anys, la *tia* Modesta, quan parla del seu Paco, sempre diu quan el volia. Vegades hi ha en les quals, al lletraferit li dóna la impressió de què per a la *tia* Modesta és com si Paco encara estiguera viu, que no l'ha oblidat..., ni l'oblidarà.

-Lo quería mucho,

comenta la *tia* Modesta al tirar-li de la llengua en qualsevol conversa.

-Y lo quiero,

conclou dient-li al lletraferit mentre paladeja el seu record enamorat.

El *Sí, quiero*, li'l va donar la jove Modesta al seu Paco el segon dia de Nadal de 1933 a l'Església de l'Assumpció d'Alaquàs.

Al voltant de la cerimònia nupcial, la *tia* Modesta no ha donat massa detalls de la boda ni ofert cap explicació..., a no ser que sempre ha dit que es casaren en missa primera.

Un dels poquets i fidels testimonis que podien, i poden trobar-se encara, era i és la foto que el matí aquell li feren als nuvis..., i que la *tia* Modesta conservà al menjador de la casa dels Benlliure.

Al retrato es pot contemplar esta imatge nítida, que el temps mai s'espolsarà de damunt, on pot apreciar-se també la pertinaç costum de vestir-se la *tia* Modesta de negre o de blau..., ja que de blau marí era la gala nupcial amb la que s'envoltà aquell enutjós dia de Nadal.

Del joiós tall al treball diari, puix no estava la feina per a ser rebutjada. I les dones, ara que la República els havia atorgat la llicència per a votar, i per a què desenvoluparen les tasques més actives de la vida social, devien donar exemple i mamprendre el remolí i desafiar tant a la lluna embruixada com al sol del mitg dia.

El matrimoni pentinava totes les hores del dia i encara més. Afaitant, tant l'un com l'altra, i tallant el cabell a la parròquia, passaren el cap d'any. I a la primavera van telefonar la cigonya per a encarregar-li que els portara una xiqueta.

El 2 de desembre de 1934 és una data que Modesta mai no oblidarà. A poqueta nit, ja gaudia de ser mare per primera volta i ja estava al llit de sa casa, la dels Benlliure, on havia donat llum...com a l'època estilava dir-se.

Maria Fort Martínez prompte tingué un germanet. Tres anys després, el 27 de desembre de 1937, en plena guerra civil, i quan les bombes eren bombes reials i mai cap veí sabia per on cauria la pròxima, nasqué Francisco Fort Martínez, el droguer que llegia tebeos del guerrer de l'antifaç.

I al poc d'encetar-se la contesa, arribà a les tisores de Paco, el barber, una citació dient-li que, sense cap excusa i a volta de correu, es presentara en Poble Llarga, on devia transcórrer la propera temporada.

Paco, el barber, no podia creure-s'ho. Amb la carta a la mà, i deixant-se a remulla la brotxa i el sabó, va eixir al carrer per la porta de la barberia i entrà de nou a tornar per la porta de la perruqueria de dones, que la seua Modesta tenia i en la qual es trobava pentinant la nova clienta que hi havia fet.

Aleshores, la *tia* Modesta ja tenia el seu corral farcit d'animals, uns domèstics, i altres, per a domesticar. Els gats, tant independents, acudien a parar la pota i, junt al gos, que llepava l'aigua al estiu, assaborien la resta d'allò que la perruquera d'Alaquàs i els seus xiquets menjaven.

El que també coïa la *tia* Modesta a l'època, i és un hàbit que ha seguit tenint fins fa uns anys, era el pa nostre de cada dia. Tres dies a la setmana, ho amassava en la taula de la cuina i a continuació el portava al forn per a què li'l cogueren.

Els galls i les gallines ponedores mai li faltaven al galliner de la tia. Moltes vesprades, el corral era el punt d'oci dels xiquets de la pentinadora d'Alaquàs

Però Paco, el barber a la caserna en la qual estava de reserva, després d'un reconeixement mèdic va ser retirat de la seua prestació militar i van tornar-lo a casa.

La bogeria inicial amb la qual fou rebut Paco Fort, es transformà en un niu de dolor i preocupació.

El cor del barber s'engrandia..., i no era cap figura retòrica, sinó que no li cabia al cos i s'asfixiava.

Encara que continuava plenament enamorat de la seua Modesta, no li entrava la vida com calia. I s'extingia amb tota plàcida modèstia.

El metge de València, en la consulta, li va ordenar un medicament que ací, a Espanya, no hi havia encara. Modesta, aleshores, féu l'impossible per a salvar el seu benvolgut home i remogué cel i terra per a satisfer les ganes de viure que Paco conservava.

Va ser per mediació d'una coneguda família, que treballava en Correus a València, quan l'esperat medicament li arribà.

La malaltia de Paco, el barber, era l'espasa de Damocles de la *tia* Modesta, i la seua irremeiable mort va ser la impecable marca amb la qual visqué i encara viu esta dona.

Malgrat que Paco es tirava llargues temporades malalt i cada vegada tenia

menys vida, la *tia* Modesta el duia al camp, sempre que podia, per a què respirara l'aire pur i sa.

Els quatre, Modesta i Paco i els seus fillets, anaven en carro quasi sempre, i en carro i cavall anaven a Calicanto, un dels llocs que a Paco li agradava.

Encara que la *tia* Modesta no siga massa supersticiosa, malgrat que les circumstàncies de la seua vida s'encarregaren de tot el contrari, en la Pasqua de l'any que va morir Paco, el 1941, i que caigué damunt quasi de falles, es trobà d'allò més bé i la família sencera va eixir al Motor de la Vídua a menjar-se la mona.

-La mejoría de la muerte,

va comentar la *tia* Modesta poc després, desfeta en llàgrimes, i segueix comentant en cada ocasió que reviu aquell episodi.

Huit anys de sa vida enamorada, li entregà la *tia* Modesta al seu home... I si el prometatge de la perruquera d'Alaquàs fou curt, la seua viduïtat durarà fins a que la *tia* Modesta estiga al món.

I amb ella, el seu inoblidable amor.

La poca vida que Paco tenia, s'estigué com un ciri la matinada del 10 d'abril de 1941. Contava trenta cinc anys.

La nit anterior es gitaren, s'alçà amb el sol i li preparà un got de llet en la cuina. Amb la safata en la mà, tornà a l'habitació en la qual Paco seguia dormint. Ficà el got en la tauleta de nit i s'assentà al llit, Paco no es despertava.

Paco, el barber, estava mort.

En uns crits que esclataven la pau del dia, i que a la seua filla Maruja li donaren un esglai mortal, que encara li posa els cabells de punta quan se'n recorda i relata este episodi..., en uns crits trencadors, la *tia* Modesta creuà les habitacions per a eixir al carrer i bramar:

-¡ay, que Paco se ha muerto! ¡Paco..! ¡Ay, que Paco se ha muerto!

Juanvi Mena. El lletraferit.

